

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Krakowie

LKR.410.009.02.2016

P/16/076

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Krakowie

ul. Łobzowska 67, 30-038 Kraków

T +48 12 342 34 00, F +48 12 342 34 44

lkr@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/16/076 – Wykorzystanie monitoringu wizyjnego w szkołach i jego wpływ na bezpieczeństwo uczniów ¹
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Krakowie
Kontroler	Wiesław Matras - specjalista kp., upoważnienie do kontroli nr LKR/31/2016 z 21 kwietnia 2016 r. (dowód: akta kontroli str. 1,2)
Jednostka kontrolowana	Szkoła Podstawowa nr 15, 33-100 Tarnów, ul. Krupnicza 8 (Szkoła)
Kierownik jednostki kontrolowanej	Teresa Kot – Dyrektor (dowód: akta kontroli str. 3)

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna²

Szkoła zapewniała uczniom bezpieczeństwo poprzez m.in. organizację systemu dyżurów nauczycieli w przerwach między lekcjami, organizowanie działań edukacyjnych i profilaktycznych w zakresie bezpieczeństwa.

Szkolny system monitoringu wizyjnego wpłynął pozytywnie na poziom bezpieczeństwa w szkole. Po jego instalacji zmniejszyła się liczba niepożądanych zdarzeń, a utrwalone za jego pomocą obrazy pozwoliły na ustalanie osób odpowiedzialnych, uczestników i przebiegu zarejestrowanych zdarzeń. Szkoła zapewniła wysoką funkcjonalność systemu, poprzez utrzymanie go w dobrej sprawności technicznej oraz wprowadzenie procedur regulujących jego funkcjonowanie. System ten miał jednak ograniczoną funkcję interwencyjną, gdyż nie posiadał bieżącej obsługi, również w czasie, gdy ryzyko wystąpienia zdarzeń było największe (przerwy lekcyjne).

Szkoła na etapie planowania/modernizacji systemu monitoringu wizyjnego dokonała rozpoznania i zdefiniowała zagrożenia uzasadniające jego wprowadzenie. Monitorowano efekty działania monitoringu i jego wpływ na poprawę bezpieczeństwa uczniów. Dokonano rzetelnej analizy potrzeb i funkcjonalności dozoru wizyjnego dla poprawy bezpieczeństwa oraz zapewniono jego zgodność z obowiązującymi przepisami prawa.

¹Okres objęty kontrolą lata 2007-2015.

² Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową, bądź uzupełnia ocenę ogólną o dodatkowe objaśnienie. W niniejszym wystąpieniu pokontrolnym zastosowano ocenę opisową.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Działania na rzecz rozpoznania, zapewnienia i poprawy bezpieczeństwa uczniów

1.1. Warunki organizacyjne i podejmowane działania służące zapewnieniu bezpieczeństwa

Opis stanu
faktycznego

Statut Szkoły³ zawierał postanowienia dotyczące zapewnienia bezpieczeństwa uczniów zgodnie z postanowieniami § 2, § 11 i § 16 załącznika nr 2 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 r. w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół⁴. Określono m.in. zasady pobytu uczniów w szkole oraz zadania nauczycieli związane z zapewnieniem bezpieczeństwa uczniów w czasie zajęć organizowanych przez szkołę.

Wśród celów i zadań szkoły ujętych w Statucie znajdowały się również postanowienia o objęciu budynku szkolnego oraz jego otoczenia systemem monitoringu wizyjnego, zapewnieniu bezpiecznych i higienicznych warunków pobytu uczniom, pracownikom oraz osobom przebywającym na terenie szkoły. Do bieżących przeglądów zapisów z kamer szkolnego monitoringu wizyjnego upoważnieni byli dyrektor i wicedyrektor Szkoły. O udostępnieniu zapisu innym osobom decydował każdorazowo dyrektor.

(dowód: akta kontroli str. 176-182)

W programie wychowawczym Szkoły⁵ wskazano na analizę zapisu monitoringu jako jeden z elementów służących do realizacji poprawy bezpieczeństwa na terenie Szkoły i jej najbliższym otoczeniu⁶. Również w *Szkolnym Programie Profilaktyki* przyjęto, że system monitoringu jest wykorzystywany do kontroli niewłaściwych zachowań na terenie szkoły jako jedna z metod eliminacji aktów wandalizmu i przemocy.

W Szkole analizowano podejmowane działania wychowawcze oraz modyfikowano je w miarę potrzeb. Narzędziami ewaluacji były m.in.: ankiety, analizy dokumentacji szkolnej, rozmowy z uczniami i rodzicami, spotkania rady rodziców poświęcone pracy wychowawczej szkoły, hospitacje i obserwacje.

Przedmiotem analiz były:

- plan pracy wychowawcy klasowego i jego realizacja;
- tematyka zebrań z rodzicami oraz frekwencja na zebraniach;
- organizacja, cele wycieczek szkolnych;
- zadania, plany pracy zajęć pozalekcyjnych;
- organizacja przebiegu imprez i uroczystości szkolnych;
- współpraca z pedagogiem i logopedą /liczba konsultacji/;
- realizacja zadań świetlicy szkolnej, działania podjęte wobec uczniów mających trudną sytuację rodzinną.

Ewaluacji zmian dokonywano na podstawie:

- analizy potrzeb i oczekiwań uczniów oraz rodziców /wyniki ankiet/;
- wniosków wpływających z analizy pracy wychowawczej Szkoły.

W dniach 21 i 22 kwietnia 2015 r. przeprowadzono⁷ dla uczniów prezentację możliwości nowego monitoringu cyfrowego, który funkcjonował w szkole od lutego 2015 r.

(dowód: akta kontroli str. 228,229)

W badanym okresie dyrektor Szkoły zorganizował nadzór nad uczniami w czasie przerw lekcyjnych. Dla poszczególnych lat szkolnych opracowano szczegółowe harmonogramy dyżurów nauczycieli.

³ Zmiany w Statucie Szkoły zostały wprowadzone uchwałami rady pedagogicznej Szkoły w dniach 18 października 2004 r., 27 sierpnia 2010 r., 6 listopada 2012 r., 19 lutego 2014 r., 28 sierpnia 2015 r.

⁴ Dz. U. nr 61, poz. 624 ze zm.

⁵ Aktualnie obowiązuje Program Wychowawczy Szkoły przyjęty na lata 2016-2019 zatwierdzony przez radę pedagogiczną 3 lutego 2016 r. Wcześniej obowiązywał do 2009 r. Program Wychowawczy Szkoły z września 2000 r. Następne programy sporządzano na lata 2009-2012 oraz 2012-2015.

⁶ W obszarze *Realizacja zadań w ramach zapobiegania przemocy w Szkole i kształtowania wzajemnej tolerancji*.

⁷ Według zapisów z dziennika zajęć pedagoga szkolnego wicedyrektora Szkoły.

Obowiązki nauczyciela dyżurującego dyrektor Szkoły uregulował w *Regulaminie pełnienia dyżurów nauczycieli w Szkole (...)*⁸. Zgodnie z postanowieniami pkt 4, 8 i 9 tego regulaminu:

- nauczyciele dyżurują przez cały rok szkolny w wyznaczonych sektorach, w liczbie zapewniającej bezpieczeństwo uczniów. W razie sprzyjających warunków atmosferycznych /podczas przebywania uczniów na terenie przed budynkiem szkolnym/, nauczyciel pełniący dyżur w szatni szkolnej od strony sali *korekty* pełni dyżur na terenie przed budynkiem;
- nauczyciel przyjmujący zastępstwo za nieobecnego pracownika przejmuje jego dyżur. Jeżeli nauczyciel w tym czasie pełni własny dyżur, to zgłasza to dyrektorowi lub jego zastępcy, aby wyznaczyć innego nauczyciela do pełnienia dyżuru;
- nauczyciel, który wg harmonogramu nie ma dyżuru, może być zobowiązany przez dyrektora lub jego zastępcę do pełnienia dyżuru w zastępstwie za nieobecnego nauczyciela.

Dyrektor szkoły wyjaśniła, że nadzór nad realizacją dyżurów nauczycielskich sprawowany jest m.in. poprzez bieżącą obserwację nauczycieli, monitoring wizyjny (np. obecności, rozpoczynanie i kończenie dyżurów), analizę harmonogramu dyżurów i wypadkowości. Sprawozdania dyrektora z tej formy nadzoru przedstawiane były dwa razy w roku w trakcie posiedzeń rad pedagogicznych.

(dowód: akta kontroli str. 134-136,218-226,235)

W latach 2007-2015 dyrektor Szkoły prowadziła rejestr wypadków według wzoru określonego w załączniku nr 2 do rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach⁹. W poszczególnych latach szkolnych odnotowano łącznie 109 wypadków (w tym 67 wypadków wystąpiło w trakcie zajęć wychowania fizycznego i sportowych). Ich przyczyną była przede wszystkim: nieostrożność, nieuwaga lub przypadkowość, jak np. upadek w czasie gry w piłkę, zderzenie w czasie gry i zabawy.

W sporządzonych protokołach powypadkowych w dwóch przypadkach jako przyczynę wypadku odnotowano działanie innej osoby (ucznia). Na wybranej próbie trzech przypadków stwierdzono, że w myśl § 40 i § 41 ust.1 rozporządzenia niezwłocznie zapewniono poszkodowanemu opiekę oraz zawiadomiono rodziców (opiekunów) poszkodowanego, pracownika służby bhp, społecznego inspektora pracy, organ prowadzący szkołę, radę rodziców. Dyrektor szkoły powołał zespół powypadkowy który sporządził dokumentację, w tym protokół powypadkowy.

(dowód: akta kontroli str. 10-12,229-231)

Szkoła opracowała *Wewnętrzne Procedury Postępowania Interwencyjnego w sytuacjach zagrożenia*¹⁰, które określały sposób postępowania w 16 rodzajach zdarzeń¹¹. Ponadto określono zasady współpracy z innymi instytucjami (Sądem Rodzinnym, Policją, Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną, Powiatową Stacją Sanitarno-Epidemiologiczną w Tarnowie).

⁸ Regulamin obowiązuje od 14 kwietnia 2010 r.

⁹ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach (Dz. U. z 2003 r. Nr 6 poz. 69 ze zm.).

¹⁰ Wewnętrzne Procedury Postępowania Interwencyjnego – obowiązują od 25 marca 2004 r. zostały zmodyfikowane 20 czerwca 2008 r. oraz 12 lutego 2015 r. po przeprowadzonej ewaluacji wewnętrznej.

¹¹ 1. Postępowanie w sytuacji, gdy nauczyciel podejrzewa, że uczeń posiada przy sobie narkotyki; 2. Postępowanie wobec sprawcy czynu karalnego; 3. Postępowanie nauczyciela wobec ucznia, który stał się ofiarą czynu karalnego; 4. Procedura postępowania wobec ucznia spóźniającego się na lekcję; 5. Procedura postępowania wobec ucznia nieobecnego na pojedynczych lekcjach; 6. Procedura postępowania w przypadku podejrzenia, że rodzice nie kontrolują nieobecności dziecka w szkole; 7. Procedura postępowania wobec ucznia palącego papierosy na terenie szkoły lub w jej pobliżu; 8. Procedura postępowania w sytuacji używania telefonu komórkowego na terenie szkoły (np. na lekcjach lub w sytuacji nagrywania lub robienia zdjęcia innym osobom, które są temu przeciwnie); 9. Procedura postępowania w sytuacji podejrzenia, że uczeń znajduje się pod wpływem środków odurzających (alkohol, narkotyki, dopalacze); 10. Procedura postępowania w sytuacji gdy na terenie szkoły zostanie znaleziona substancja przypominająca środek odurzający lub przedmiot mogący zagrażać bezpieczeństwu osób znajdujących się w budynku szkoły; 11. Procedura postępowania w sytuacji ujawnienia przemocy; 12. Procedura postępowania w przypadku uzyskania informacji o podłożeniu bomby; 13. Procedura postępowania w przypadku stwierdzenia zachorowań na sepsę/posocznicę; 14. Procedura postępowania profilaktycznego w przypadku dewastacji lub kradzieży mienia należącego do innego ucznia lub szkoły; 15. Procedura postępowania wobec ucznia, którego zachowanie łamie obowiązujące zasady postępowania; 16. Procedura postępowania w sytuacji, gdy uczeń nie dostosowuje swojego wyglądu i stroju do miejsca i okoliczności, w których przebywa (wyzwijający strój, farbowane włosy, kolczyki w innych częściach ciała niż uszy).

W Szkole opracowano odrębną procedurę korzystania z monitoringu wizyjnego¹², w której wskazano m.in. w jakich sytuacjach i kiedy wykorzystywany jest monitoring wizyjny.

Dyrektor Szkoły wyjaśniła, że uczniowie zapoznawali się z ww. procedurami podczas lekcji wychowawczych (godzin do dyspozycji wychowawcy klasowego) oraz podczas organizowanych przez Szkołę szkoleń, pogadanek i warsztatów. Natomiast nauczyciele z procedurami dotyczącymi zagrożeń zapoznawani byli w trakcie rad pedagogicznych oraz zespołów samokształceniowych.

(dowód: akta kontroli str. 4,8,325,326)

Szkoła podejmowała szereg działań w celu promowania tematyki prewencji kryminalnej dotyczącej bezpieczeństwa uczniów. Prowadziła współpracę z instytucjami państwowymi i organizacjami pozarządowymi w celu podnoszenia bezpieczeństwa w szkole oraz środowisku lokalnym. Zakres współpracy obejmował w roku szkolnym:

- 2007/2008 zorganizowanie spotkania dla rodziców z przedstawicielem Zespołu ds. Nietleń i Patologii Komendy Miejskiej Policji w Tarnowie dot. odpowiedzialności karnej nieletnich oraz zagrożeń i sposobów ich unikania; przystąpienie do kampanii *Zachowaj trzeźwy umysł* promującej zdrowy styl życia, bez nalogów; przystąpienia do programu profilaktycznego zorganizowanego przez Teatr Profilaktyczny z Krakowa *Homo Homini* dla rodziców pn. *Agresja i przemoc rówieśnicza*; przeprowadzenie apelu profilaktycznego w ramach którego w klasach IV do VI poruszano m.in. problematykę związaną z agresją, nikotynizmem, alkoholizmem, narkomanią i wpływem narkotyków na organizm młodego człowieka;
- 2008/2009 uczestnictwo uczniów w programie profilaktycznym zrealizowanym przez studentki pielęgniarstwa PWSZ w Tarnowie pn. *Jak rodzić sobie z dobrymi i złymi emocjami*; udział uczniów w spotkaniu z przewodnikiem psów policyjnych poświęconym zachowaniu bezpieczeństwa podczas kontaktu z psem;
- 2009/2010 zorganizowanie spotkania z przedstawicielami Policji z Zespołu ds. nieletnich i patologii dotyczącym cyberprzemocy; udział uczniów klas VI w ramach programu profilaktyki antyalkoholowej *Debata*; zorganizowanie spotkania dla rodziców klas IV-VI dotyczącego problemu przemocy rówieśniczej; przystąpienie do ogólnopolskiego programu profilaktyczno-edukacyjnego *Szkoła Bezpiecznego Internetu*; uczestnictwo uczniów w spotkaniu z policjantem w ramach programu profilaktycznego pn. *Godność człowieka*, gdzie poruszano zagadnienia z zakresu przemocy i przestępczości wśród nieletnich i ich odpowiedzialności karnej;
- 2010/2011 udział uczniów w spektaklu profilaktycznym *Wyjść poza schemat*, w którym poruszano tematykę przemocy rówieśniczej oraz cyberprzemocy; zajęć dotyczących bezpiecznego korzystania z Internetu (przeprowadzony przez przedstawicieli Tarnowskiego Ośrodka Interwencji Kryzysowej); udział w Ogólnopolskiej Kampanii *Zły dotyk* zorganizowanej przez Fundację Dzieci Niczyje; zajęć *Pedagogicznych SOS* skierowanych do uczniów, którzy łamali szkolne prawo, czasem narażając bezpieczeństwo swoje i innych;
- 2011/2012 udział uczniów w programie z zakresu profilaktyki uzależnień; spotkania z policjantem dot. omówienia sposobu reagowania w sytuacjach zagrożenia, np. gdy zaatakuje nieznany pies, spotkania zorganizowane dla rodziców uczniów z pedagogiem z Poradni Profilaktyczno-Pedagogicznej;
- 2012/2013 udział uczniów w programie z zakresu profilaktyki uzależnień; warsztatach profilaktyczno-edukacyjnych dotyczących rozwiązywania konfliktów przez negocjacje i kompromis; warsztatach zorganizowanych z policjantami pn. *Zagrożenie w sieci – profilaktyka i reagowanie*; zajęciach zorganizowanych przez pedagoga szkolnego pn. *Jak radzić sobie z negatywnymi emocjami*;
- 2013/2014 udział uczniów w programie pn. *Debata* promującym postawy i zachowania abstynenckie; spotkania z psychologiem z Ośrodka Edukacji i Profilaktyki; warsztatach zorganizowanych w ramach współpracy ze Specjalistyczną Poradnią Profilaktyczno-Terapeutyczną mających na celu kształtowanie empatii oraz umiejętności rozpoznawania i nazywania uczuć, radzenia sobie ze złością, gniewem; Kampanii

¹² Zarządzenie nr 12/2009 z dnia 10 listopada 2009 r. Dyrektora Szkoły w sprawie procedury korzystania z monitoringu wizyjnego w Szkole Podstawowej Nr 15.

Antyprzemocowej *Biała Wstążka* (zajęcia profilaktyczne prowadzone były przez psychologa MOPS i policjanta), pogadankach dotyczących zjawiska agresji na lekcjach wychowawczych;

- 2014/2015 udział uczniów w programach profilaktycznych w tym ze specjalistami z Ośrodka Profilaktyki i Terapii Uzależnień oraz Specjalistycznej Poradni Profilaktyczno-Terapeutycznej;
- 2015/2016 (do 31 grudnia 2015) udział uczniów w programach profilaktycznych z zakresu profilaktyki uzależnień; zajęciach promujących bezpieczne poruszanie się uczniów na drodze, kampanii antyprzemocowej.

Ponadto, od roku szkolnego 2008/2009 zapewniono coroczny udział uczniów klas I oraz VI w imprezie pn. Bądź bezpieczny na drodze, którą współorganizowano z Małopolskim Ośrodkiem Ruchu Drogowego.

(dowód: akta kontroli str. 4,8,13-21)

Małopolski Kurator Oświaty (*Kurator Oświaty*) poinformował, że w roku szkolnym 2013/2014 rodzice uczniów skierowali jedną skargę dotyczącą bezpieczeństwa w Szkole, po czym Kurator Oświaty przeprowadził kontrolę doraźną w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa uczniom oraz organizacji procesu kształcenia i wychowania, zgodnej z zalecanymi warunkami i sposobem realizacji programowej w klasie pierwszej szkoły podstawowej. Kontrola wykazała nieprawidłowości dotyczące liczebności uczniów w oddziale oraz braku zajęć dla dziecka niebędącego obywatelem polskim. Wydano zalecenia dotyczące:

- zorganizowania oddziałów klasowych w taki sposób, aby edukacja w klasach 1-3 odbywała się w zespołach rówieśniczych liczących nie więcej niż 26 osób;
- zatrudnienia osoby w charakterze pomocy nauczyciela dla uczniów niebędących obywatelami polskimi.

(dowód: akta kontroli str. 43-60)

Szkoła poinformowała Kuratora Oświaty (8 stycznia 2014 r.), że wystąpiła do Urzędu Miasta Tarnowa (*UMT*) o wyrażenie zgody na utworzenie dodatkowego oddziału klas pierwszych i zatrudnienie osoby w charakterze pomocy nauczyciela dla ucznia klasy I, jednak nie otrzymała zgody organu prowadzącego.

(dowód: akta kontroli str. 345-352)

Nadzór Kuratora Oświaty nad Szkołą w zakresie zapewnienia uczniom bezpiecznych i higienicznych warunków nauki, wychowania i opieki wykonywany był m.in. poprzez monitorowanie działań dyrektora z zakresu zapewnienia uczniom bezpieczeństwa w Szkole. Monitorowanie tych działań polegało na wypełnianiu przez dyrektora zamieszczonej ankiety na *panelu dyrektora* (poddawane były szczegółowej analizie przez wizytatorów). W latach 2010-2015 przeprowadzono pięć rodzajów ankiet, z tego:

- w roku szkolnym 2011/2012 oraz 2012/2013 pn. *Monitorowanie zapewnienia bezpieczeństwa uczniów w szkole*;
- 2013 r. pn. *Bezpieczeństwo w szkole*;
- 2014 r. dotyczącą zdrowia i bezpieczeństwa w szkołach;
- 2015 r. dotyczącą wykorzystania monitoringu wizyjnego (tj. ilości kamer oraz ich rozmieszczania, wyznaczenia osoby do obserwacji obrazu z kamer, zabezpieczenia nośnika przed utratą zniszczeniem lub uszkodzeniem, przechowywania nośnika obrazu oraz zabezpieczenia przed dostępem osób nieuprawnionych). Ankietę przeprowadzono przed modernizacją monitoringu wizyjnego z analogowego na cyfrowy.

Kurator Oświaty prowadził analizę problemów wychowawczych w szkołach podstawowych, sposoby wykorzystania monitoringu wizyjnego dla poprawy bezpieczeństwa, podejmowane działania profilaktyczne w celu rozwiązywania problemów dzieci i młodzieży oraz ograniczenia zjawisk patologicznych. Na podstawie sprawozdań składanych Kuratorowi Oświaty od roku szkolnego 2010/2011 do roku szkolnego 2014/2015 stwierdzono, że w szkołach podstawowych (w tym w Szkole Podstawowej nr 15):

- monitoring wizyjny wykorzystywany był w procedurach wychowawczych;
- materiał z monitoringu był zabezpieczony przed dostępem osób nieuprawnionych;
- podejmowano działania profilaktyczne poprzez opracowanie i realizację szkolnych programów profilaktyki, udział w ogólnopolskich kampaniach profilaktycznych,

programach profilaktycznych, warsztatach dla uczniów rozwijających różne kompetencje społeczne, pogadanki i prelekcje tematyczne związane z profilaktyką, spektakle teatrów profilaktycznych, pedagogizację rodziców, konkursy związane z profilaktyką;

- współpracowano w zakresie rozwiązywania problemów dzieci i młodzieży oraz ograniczenia zjawisk patologicznych z poradniami psychologiczno-pedagogicznymi, Policją, sądem rodzinnym, Miejskimi Komisjami ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, ośrodkami profilaktyki lub leczenia uzależnień, parafiami.

Kurator Oświaty poinformował, że w ramach kompetencji z zakresu nadzoru pedagogicznego realizuje zadania art. 33 ustawy o systemie oświaty, zatem mógł odnieść się jedynie do zapewnienia bezpiecznych i higienicznych warunków nauki, wychowania i opieki, stąd szczegółowa analiza zgodności funkcjonowania systemu monitoringu wizyjnego w szkołach nie mogła być realizowana w zakresie prowadzonego nadzoru pedagogicznego.

(dowód: akta kontroli str. (dowód: akta kontroli str. 53-55,58-60,292-321)

W latach 2007-2015 Kuratorium Oświaty przeprowadziło w Szkole pięć kontroli z zakresu zapewnienia uczniom bezpiecznych i higienicznych warunków nauki, wychowania i opieki stanu, w tym jedną kontrolę (2010 r.) w zakresie prawidłowości działania monitoringu wizyjnego. Kontrola monitoringu wizyjnego dotyczyła prawidłowości jego działania, z uwzględnieniem wskazań zawartych w rządowym programie *Monitoring wizyjny w szkołach i placówkach*¹³. Stwierdzono, że przejęte rozwiązania zapewniały prawidłowe prowadzenie monitoringu wizyjnego w Szkole.

(dowód: akta kontroli str. 341-344,354)

1.2. Rozpoznanie zagrożeń bezpieczeństwa szkoły

Opis stanu
faktycznego

Zgodnie z § 3 ust. 1 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach¹⁴, co najmniej raz w roku, przed rozpoczęciem każdego roku szkolnego, przeprowadzano w Szkole kontrolę zapewnienia bezpiecznych i higienicznych warunków korzystania z obiektów szkolnych, w tym bezpiecznych i higienicznych warunków nauki. Przeprowadzano też okresowe kontrole budynku, o których mowa w art. 62 ust. 1 pkt 1 i pkt 2 Prawo budowlane¹⁵.

Z analizy protokołów tych kontroli wynikało, że stan techniczny budynku Szkoły oraz infrastruktury obejmującej jej wyposażenie techniczne był odpowiedni. Na terenie obiektów należących do Szkoły nie występowały zagrożenia dla życia i zdrowia osób korzystających z tych obiektów oraz zapewnione były bezpieczne i higieniczne warunki pobytu na jej terenie. Nie formułowano wniosków dotyczących budowy/rozbudowy systemu monitoringu. W protokole z 2015 r. wskazano na zwiększenie bezpieczeństwa w Szkole po przeprowadzonej modernizacji systemu monitoringu wizyjnego (opisano w pkt. 2.2. wystąpienia pokontrolnego).

(dowód: akta kontroli str. 232,233)

Monitoring wizyjny w Szkole zainstalowany został w 2005 r. Na realizację tego zadania wydatkowano 6 tys. zł z budżetu Szkoły.

Dyrektor Szkoły wyjaśniła, że monitoring wizyjny zainstalowany został po przeprowadzonej analizie bezpieczeństwa. Przed wdrożeniem monitoringu wizyjnego w Szkole w celu zapewnienia bezpieczeństwa w szkole podejmowano działania polegające na:

- systematycznej edukacji nauczycieli w zakresie zdolności rozpoznania zagrożeń oraz umiejętności zachowań w tych sytuacjach;
- wspomaganie i kontroli w zakresie przestrzegania przepisów bhp;
- wprowadzeniu do pracy dydaktyczno-wychowawczej tematyki bezpiecznych zachowań i postaw uczniów;
- dyżurach nauczycieli przed lekcjami oraz na przerwach międzylekcyjnych w budynku szkolnym oraz na terenie szkolnym;

¹³ Rządowy program wspierania w latach 2007-2009 organów prowadzących w zapewnieniu bezpiecznych warunków nauki, wychowania i opieki w publicznych szkołach i placówkach.

¹⁴ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach (Dz. U. z 2003 r., Nr 6, poz. 69 ze zm.).

¹⁵ Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (Dz. U. z 2016 r. poz. 290).

- ciągłym rozpoznawaniu i eliminowaniu zagrożeń w szkole poprzez poprawę warunków technicznych bazy szkoły;
- zapoznaniu nauczycieli z rozporządzeniem MEN w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach.

W 2009 r. rozbudowano i zmodernizowano monitoring wizyjny (analogowy) z dotacji w ramach programu rządowego *Monitoring wizyjny w szkołach i placówkach* za kwotę 10,6 tys. zł¹⁶. Decyzję o rozbudowie systemu monitoringu podjęto w Szkole na podstawie przeprowadzonych analiz i rozpoznania stanu bezpieczeństwa, omawianych w trakcie posiedzeń rady pedagogicznej oraz konsultacji przeprowadzonych z radą rodziców¹⁷.

W maju 2009 r. Szkoła złożyła wniosek¹⁸ do Gminy o udzielenie dotacji w ramach programu rządowego na rozszerzenie i modernizację urządzeń do monitoringu wizyjnego.¹⁹

We wniosku podano opis najczęściej występujących zagrożeń bezpieczeństwa uczniów wskazując, że placówka narażona jest na występowanie różnorodnych zjawisk patologicznych: *bójki, drobne kradzieże, agresja, niszczenie mienia*. Podano również, że wprowadzony w szkole monitoring wizyjny w znaczący sposób przyczynił się do poprawy bezpieczeństwa oraz dyscypliny pracy.

Do wniosku dołączono harmonogram planowanych działań związanych z wprowadzeniem monitoringu, opinię Rady Rodziców w sprawie jego rozbudowy oraz projekt sieci systemu.

W roku szkolnym 2009/2010 przeprowadzono w szkole ewaluację wewnętrzną w zakresie poprawy stanu bezpieczeństwa²⁰ pn. *Niewłaściwe zachowania uczniów są analizowane a wnioski służą poprawie stanu bezpieczeństwa w szkole*. Analizowano stan niewłaściwych zachowań uczniów.

We wrześniu 2010 r. Szkoła przekazała UMT informację o funkcjonalności i przydatności monitoringu wizyjnego dla poprawy bezpieczeństwa podając, że wykorzystywany był do:

- zwiększenia bezpieczeństwa uczniów i osób przebywających w szkole. Od czasu zainstalowania monitoringu znacznie spadła liczba pobić i dewastacji mienia szkolnego;
- analizowania zaistniałych sytuacji konfliktowych;
- podglądu zdarzeń w czasie przerw lekcyjnych przed lekcjami itp.;
- kontroli i analizowania przestrzegania zasad bezpieczeństwa na terenie szkoły;
- kontroli pełnienia dyżurów przez nauczycieli;
- kontroli przestrzegania czasu pracy.

W 2012 r. w ramach projektu pn. *Rozbudowa i zwiększenie dostępności do sieci szerokopasmowych systemu EduNet w Tarnowie (EduNet)*, UMT zakupił i oddał do użytku Szkoły m.in. bezprzewodowy punkt dostępu do Internetu oraz system monitoringu wizyjnego. Koszt instalacji rejestratora i jednej kamery wyniósł 6,4 tys. zł. Projekt miał na celu poprawę bezpieczeństwa terenów szkolnych, dostęp do szerokopasmowego Internetu, umożliwiającego obsługę udostępnionych usług publicznych oraz dostęp do stron www, poczty elektronicznej oraz komunikatorów²¹.

W 2015 r. zmodernizowano i rozbudowano monitoring wizyjny w Szkole poprzez wymianę analogowego na cyfrowy za 30 tys. zł²². Źródłem finansowania były środki z UMT w ramach budżetu obywatelskiego, na podstawie wniosku złożonego przez Radę Rodziców, celem zwiększenia bezpieczeństwa uczniów oraz nadzoru nad mieniem Szkoły.

¹⁶ Umowa o wykonanie modernizacji i rozszerzenie sieci monitoringu wizyjnego zawarta 23 października 2009 r. pomiędzy Szkołą a F.H.U. TELSAT s.c.

¹⁷ Protokół 10/2007/2008 z 20 czerwca 2008 r. Sprawozdanie z pracy koordynatora ds. bezpieczeństwa w Szkole (m.in. analizowano potrzeby szkoły w zakresie poprawy bezpieczeństwa w tym wnioskowano o podjęcie starań w celu realizacji projektów promujących bezpieczeństwo);– Protokół 2/2008/2009 z 10 września 2008 r.; Protokół 12/2008/2009 z 23 czerwca 2009 r. Sprawozdanie z pracy koordynatora ds. bezpieczeństwa w Szkole (m.in. wnioskowano o podjęcie starań w celu realizacji projektów promujących bezpieczeństwo).

¹⁸ Wniosek o udzielenie dotacji w roku 2009 na wspieranie finansowe organów prowadzących w zapewnieniu bezpiecznych warunków nauki, wychowania i opieki w publicznych szkołach i placówkach realizowanego na podstawie rządowego programu wspierania w latach 2007-2009 organów prowadzących *Monitoring wizyjny w szkołach i placówkach*.

¹⁹ Rozbudowa obejmowała zainstalowanie 7 kamer zewnętrznych i zsynchronizowanie ich z istniejącym monitoringiem.

²⁰ Wnioski z przeprowadzonej ewaluacji podano w protokole z 30 czerwca 2010 r. nr 9/2009/2010.

²¹ Porozumienie z 8 marca 2012 r. zawarte pomiędzy Urzędem Miasta Tarnowa a Szkołą Podstawową nr 15 określające zasady wdrożenia i funkcjonowania projektu pn. *Rozbudowa i zwiększenie dostępności do sieci szerokopasmowych systemu EduNet w Tarnowie*.

²² Umowa o wykonanie instalacji monitoringu IP w budynku SP-15 zawarta pomiędzy Szkołą a F.H.U. TELSAT s.c.

Wprowadzenie kolejnych modernizacji monitoringu wizyjnego poprzedzone było przeprowadzoną ewaluacją wewnętrzną (ankiety wśród uczniów, nauczycieli, rodziców, pracowników szkoły) odnośnie do bezpieczeństwa w Szkole, pn.:

- *Respektowanie norm społecznych w szkole* – protokół z 7 lutego 2012 r.²³. oraz 4 lipca 2012 r.²⁴ Wg badań ankietowych rodziców uczniów zwiększenie monitoringu wpłynie na poprawę bezpieczeństwa całej społeczności szkolnej.
- *Uczniowie czują się w szkole bezpiecznie* – protokół 4/2014/2015 z 12 lutego 2015 r. Po przeprowadzonej ewaluacji sformułowano rekomendacje m.in. z zakresu konsekwentnego i każdorazowego reagowania na niewłaściwe zachowania uczniów; konieczności rzetelnego pełnienia dyżurów oraz zwiększenia czujności w miejscach określonych jako niebezpieczne (korytarz, toaleta, boisko). Nie formułowano wniosków dotyczących systemu monitoringu wizyjnego.

(dowód: akta kontroli str. 26,70-86,153-175,190,192,194,242-291,326,328)

Dyrektor Szkoły wyjaśniła, że przy rozpoznaniu zagrożeń bezpieczeństwa brano pod uwagę informację otrzymane w formie ustnej, tj.:

- informacje, sugestie i opinie przedstawicieli Policji i Straży Miejskiej dotyczące zagrożeń i przestępstw z obszaru szkoły;
- informacje przekazywane przez dzielnicowego dotyczące zagrożeń i przestępstw z obszaru na którym znajduje się szkoła;
- analizy pedagoga szkolnego dot. bezpieczeństwa uczniów formułowane dla potrzeb dyrekcji szkoły i rady pedagogicznej;
- opinie i uwagi rady rodziców;
- informacje i spostrzeżenia uczniów.

(dowód: akta kontroli str. 190,194)

Ocena częściowa

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli podjęto skuteczne działania w celu rozpoznania zagrożeń w zakresie bezpieczeństwa Szkoły. Powyższe działania wskazywały, że system monitoringu wizyjnego był skutecznym narzędziem do oceny występujących zagrożeń oraz zapewniającym bezpieczne warunki nauki, wychowania i opieki w budynku Szkoły i jego otoczeniu. Opracowano procedury sprawowania nadzoru nad uczniami w czasie przerw lekcyjnych oraz działań w nagłych sytuacjach kryzysowych. Statut oraz Program Wychowawczy Szkoły zawierały postanowienia o objęciu budynków i terenu Szkoły nadzorem kamer szkolnego monitoringu wizyjnego jak również wykorzystania monitoringu wizyjnego w celu zapewnienia bezpieczeństwa. Prowadzono współpracę z instytucjami państwowymi i organizacjami pozarządowymi w celu podnoszenia stanu bezpieczeństwa w Szkole oraz środowisku lokalnym. Przeprowadzano kontrolę zapewnienia bezpiecznych i higienicznych warunków korzystania z obiektów szkolnych, w tym warunków nauki. Wprowadzenie kolejnych modernizacji monitoringu poprzedzone było przez Szkołę przeprowadzoną ewaluacją wewnętrzną.

²³ Protokół IV/2011/2012 z 7 lutego 2012 r.

²⁴ Protokół IX/2011/2012 z 4 lipca 2012 r.

2. Organizacja i ewaluacja funkcjonowania systemu monitoringu wizyjnego w Szkole

2.1. Organizacja i funkcjonowanie szkolnego systemu monitoringu

Opis stanu
faktycznego

Na szkolny system monitoringu wizyjnego składały się niezależne od siebie dwa systemy:

- a) monitoring wizyjny, w skład którego wchodziło 25 kamer cyfrowych. Rejestrator wraz z monitorem służącym do obserwacji znajdował się w gabinecie wicedyrektora Szkoły. Monitoring obejmował obszar wokół szkoły, boisko szkolne, klatki schodowe, korytarze szkolne, szatnię szkolną²⁵. Rejestracja odbywała się w pętli czasowej, tj. najnowsze nagrania nadpisywały najstarsze (cykl zabezpieczenia materiału wizyjnego wynosił 33 dni). Możliwa była obserwacja nadzorowanych obszarów ze wszystkich kamer oraz z każdej kamery osobno w postaci pełnoekranowej. Nazwa kamery oraz czas zdarzenia podawane były na obrazie. Szkoła nie tworzyła odrębnych zbiorów danych na innych nośnikach danych (biblioteki nagrań) np. płytach CD, pendrive.
- b) monitoring wizyjny, w skład którego wchodziła jedna kamera cyfrowa obrotowa zamontowana na budynku Szkoły od strony wejścia (od strony południowej), zainstalowana przez UMT w ramach projektu pn. *Rozbudowa i zwiększenie dostępności do sieci szerokopasmowych systemu EduNet*. Dostęp do tego monitoringu był za pośrednictwem szerokopasmowego Internetu. Podgląd z kamery znajdował się na monitorze komputera w sekretariacie dyrekcji Szkoły (obejmował plac przed szkołą od strony wejścia do budynku szkoły wraz z boiskiem). Szkoła nie tworzyła odrębnych zbiorów danych (biblioteki nagrań) na innych nośnikach danych. Osoba upoważniona do obserwacji obrazu z kamery miała możliwość dokonywania zmian widoku z kamery. Obraz z kamery rejestrowany był na nośniku cyfrowym rejestratora znajdującym się w hallu budynku. Szkoła posiadała klucze do skrzynki ww. rejestratora. Rejestracja odbywała się w pętli czasowej. Archiwizacja danych z kamery odbywała się w ramach zamkniętej, skonfigurowanej instalacji, (para rejestrator – kamera) automatycznie z nagraniami zapisywanymi cyklicznie w plikach. Stwierdzono możliwość przeglądnięcia zarchiwizowanych danych z loginu nadanego Szkole przez UMT (najstarszy zapis przechowywanym w rejestratorze był z datą 11 listopada 2015 r.). Pracownik Wydziału Informatyki UMT wyjaśnił, że okres przechowywania materiału wizyjnego w rejestratorze może się różnić w zależności od ustawionej rozdzielczości kamery oraz ilości kamer podpiętych do urządzenia nagrywającego i ograniczony jest pojemnością dysku twardego zainstalowanego w rejestratorze.

Specjalista ds. administracji Szkoły wyjaśniła, że w marcu 2012 r. Szkoła otrzymała z UMT startowy login, hasło oraz instrukcję do ww. monitoringu wizyjnego. W tym też okresie po zainstalowaniu sprzętu dostarczonego w ramach projektu została poinformowana przez pracowników Wydziału Informatyzacji UMT o funkcjonalności i sposobie jego użytkowania.

(dowód: akta kontroli str. 195-199,203-210,227,237-241,336)

W listopadzie 2009 r. dyrektor Szkoły udzieliła pisemnego upoważnienia²⁶ do podglądu obrazu z kamer monitoringu wizyjnego wicedyrektorowi Szkoły, a w marcu 2012 r. czterem osobom²⁷ do stałej obserwacji z kamery monitoringu wizyjnego zamontowanej w ramach projektu *EduNet*. Na dzień kontroli (24 maja 2016 r.) upoważnienie dostępowe do obserwacji z kamery zamontowanej w ramach projektu *EduNet* posiadały trzy osoby.

(dowód: akta kontroli str. 3,61-69,187,188,203)

Dyrektor Szkoły wyjaśniła, że zastosowane rodzaje kamer umożliwiały realizację celów monitoringu. Jednym z elementów znacząco poprawiających skuteczność monitoringu była zamiana kamer analogowych na cyfrowe. W sposób zdecydowany poprawił się obraz rejestrowany. Wykorzystanie nowoczesnych systemów monitoringu umożliwia analizy obrazu, w tym identyfikację osób. Zastosowane rodzaje kamer gwarantują maksymalną

²⁵ Kamery rozmieszczone były następująco: 5 kamer na zewnątrz budynku Szkoły obejmujące dwa wejścia do budynku, 1 kamera w hallu budynku obejmująca wejście do budynku, 7 kamer w szatni szkolnej oraz 12 kamer na korytarzach Szkoły.

²⁶ Na podstawie Statutu Szkoły rozdział 2 § 4 pkt 6 oraz zarządzenia dyrektora Szkoły nr 12/2009 z 10 listopada 2009 r.

²⁷ Wicedyrektor, Specjalista ds. administracji Szkoły, dwóm nauczycielom (jednemu nauczycielowi upoważnienie wygasło z dniem rozwiązania stosunku pracy, tj. 28 lutego 2014 r.).

efektywność i skuteczność monitoringu: obraz przekazywany ze wszystkich kamer jest wyświetlany w trybie rzeczywistym, system działa poprawnie przy oświetleniu dziennym i nocnym, możliwa jest obserwacja obrazów ze wszystkich kamer i zarazem z każdej kamery z osobna w postaci pełnoekranowej, nazwa kamery oraz czas podane są na obrazie, system ma budowę modułową, która umożliwia jego rozbudowanie. W dalszej części wyjaśnień dyrektor Szkoły podała, że przyczyną nieprzyłączenia kamery cyfrowej zamontowanej, w ramach *EduNet* do zmodernizowanego systemu monitoringu wizyjnego było:

- zawarte porozumienie z UMT które określało warunki korzystania z użyczonego sprzętu²⁸ oraz obowiązki w razie rozwiązania porozumienia (zwrot sprzętu w niepopracowanym stanie). Kamera zamontowana w Szkole w ramach *EduNet* jest ujęta na majątku Gminy Miasta Tarnowa;
- dodatkowe koszty związane z instalacją i połączeniem systemu oraz utrata serwisu gwarancyjnego od strony wykonawcy. W opisie funkcjonowania kamery w systemie *EduNet* nie mówi się o synchronizowaniu systemów.

(dowód: akta kontroli str. 74,332,333,335-338)

Specjalista ds. administracji Szkoły obsługująca kamerę zamontowaną w ramach *EduNet* wyjaśniła, że miała możliwość bieżącej obserwacji z kamery (szczególnie zwracała uwagę na monitorowanie przerw międzylekcyjnych).

Wicedyrektor Szkoły wyjaśniła, że nie mogła prowadzić obsługi monitoringu wizyjnego na bieżąco. Niemniej jednak w przypadku, gdy nie była zaangażowana *innymi zajęciami* szczególną uwagę zwracała na monitorowanie przerw międzylekcyjnych oraz przed i po zajęciach. Ponadto, czas pracy i rozkład zajęć (nie była związana z *systemem lekcyjnym*) pozwalał na przeglądanie zdarzeń z zapisu monitoringu wizyjnego.

(dowód: akta kontroli str. 330,331)

Według obowiązującej w Szkole procedury obsługi i korzystania z monitoringu wizyjnego²⁹:

- ma on służyć podejmowaniu działań interwencyjnych;
- w przypadku zaobserwowania sytuacji niepokojącej osoba obserwująca zobowiązana jest do natychmiastowego poinformowania o zajściu dyrektora Szkoły;
- w przypadku zaistnienia niebezpiecznych sytuacji w godzinach nieobecności pracowników istnieje możliwość odtworzenia nagrania;
- dostęp do zapisu w systemie monitoringu posiada dyrektor lub osoba przez niego upoważniona;
- decyzję o archiwizowaniu materiału z monitoringu podejmuje dyrektor Szkoły;
- materiał archiwalny przechowywany jest w miejscu niedostępnym dla osób nieuprawnionych i zawiera: datę zdarzenia, imię nazwisko osoby, która dokonała nagrania, opis okoliczności, w jakich została nagrana;
- materiał archiwalny przechowywany jest przez jeden rok kalendarzowy od zdarzenia, a następnie zostaje zniszczony.

(dowód: akta kontroli str. 130-132)

Dyrektor Szkoły wyjaśniła, że podczas dyskusji w zespołach przedmiotowych nauczyciele przekazywali swoje uwagi, spostrzeżenia i wnioski dotyczące rozszerzenia i modernizacji monitoringu. Umieszczenie kamer zostało poprzedzone: wnikliwą analizą bezpieczeństwa uczniów w Szkole, uwagami i sugestiami środowiska szkolnego, sugestiami Policji oraz Straży Miejskiej i innych specjalistów. Wytypowane zostały obszary które powinien objąć monitoring, tj.:

- wejścia, wyjścia stanowiące strefę, w której można zapobiec większości zdarzeń niebezpiecznych, wynikających z wtargnięcia osób niepowołanych;
- szatnie należące do miejsc narażonych na wystąpienie potencjalnych kradzieży rzeczy osobistych uczniów;
- korytarze i ciągi komunikacyjne stanowiące miejsca narażone na wystąpienie potencjalnych zagrożeń oraz miejsce wypadków (przemieszczanie się uczniów do sal lekcyjnych);

²⁸ Porozumienie zawarto na 6 lat od daty podpisania.

²⁹ Zarządzenie nr 12/2009 z dnia 10 listopada 2009 r. Dyrektora Szkoły w sprawie procedury korzystania z monitoringu wizyjnego w Szkole.

- boiska i tereny zewnętrzne ogólnodostępne. Na terenie boiska występuje możliwość wypadku uczniów czy kontuzji w czasie zajęć sportowo-rekreacyjnych.

Rozmieszczając w ten sposób kamery wzięto pod uwagę możliwość analizy i weryfikowania: pełnienia dyżurów przez nauczycieli, dyscypliny pracy nauczycieli i personelu szkoły oraz weryfikację osób postronnych przebywających na terenie szkoły. W dalszej części wyjaśnień dyrektor Szkoły podała, że zasady podjęcia szybkiej interwencji określono w procedurze postępowania w sytuacji zaistnienia wypadku, zdarzenia.

(dowód: akta kontroli str. 146,149,332,333,335-337)

Według obowiązującej w Szkole (od 1 lutego 2010 r.) *Procedury postępowania w sytuacji zaistnienia wypadku ucznia*:

- każdy uczeń szkoły, który uległ wypadkowi lub był jego świadkiem ma obowiązek niezwłocznie poinformować o tym zdarzeniu nauczyciela lub innego pracownika Szkoły;
- nauczyciel lub inny pracownik, który był świadkiem, powziął wiadomość o wypadku ucznia, niezwłocznie zapewnia poszkodowanemu opiekę. W miarę potrzeb sam udziela poszkodowanemu pierwszej pomocy lub zapewnia pomoc osoby wyznaczonej do udzielania takiej pomocy w Szkole (...) albo zapewnia fachową pomoc medyczną - pielęgniarki szkolnej lub pogotowia ratunkowego. Podejmuje również działania mające na celu zabezpieczenie miejsca wypadku.

(dowód: akta kontroli str. 150,151)

Liczba uczniów w Szkole w latach objętych kontrolą systematycznie zmniejszała się od 577 uczniów na koniec 2007 r. do 447 uczniów na koniec 2015 r. Koszt rozbudowy szkolnego monitoringu wizyjnego wyniósł 47 tys. zł. Natomiast roczny koszt funkcjonowania systemu kształtował się na poziomie od 200 zł do 1 tys. zł.

(dowód: akta kontroli str. 26)

Dyrektor Szkoły wyjaśniła, że nie posiadała dokumentacji z zakresu ewidencji pracy kamer/systemu monitoringu w latach 2007-2015. Do chwili obecnej nie było awarii tego systemu. Utrzymanie kamer i systemu monitoringu w prawidłowym stanie technicznym (przestawienie kamer, czyszczenie zabrudzeń, odłączenia przewodów) dokonywane było na bieżąco przez pracowników Szkoły. W 2013 r. w okresie wakacyjnym wystąpiła awaria UPS którą niezwłocznie usunięto przy udziale pracowników UMT. Zgodnie z uzyskanymi z UMT wyjaśnieniami kamera cyfrowa zamontowana w ramach projektu *EduNet* oraz rejestrator jako nie podlegają szczególnym obowiązkom przeglądu technicznego. Wszelkie ewentualne uszkodzenia systemu mogą zostać zdiagnozowane przez UMT poprzez przeglądarkę internetową.

(dowód: akta kontroli str. 143-145,204,205)

W trakcie kontroli w Szkole przeprowadzono anonimowe badanie ankietowe wśród uczniów i nauczycieli. Ankietą objęto 48 uczniów³⁰ trzech klas piątych (70%) oraz 37 nauczycieli (86% aktualnie uczących).

Wyniki ankiety wśród uczniów wykazały, że:

- 98% uczniów czuje się bezpiecznie w Szkole;
- w ciągu bieżącego roku szkolnego na terenie szkoły uczniowie ogółem stwierdzili 11 przypadków w których byli: pobici (1), szarpani (4), grożono im (4), skradziono im pieniądze lub jakieś przedmioty (1), zmuszeni do kupowania czegoś za własne pieniądze (1). Z tego o powyższych zdarzeniach poinformowali nauczyciela lub dyrektora Szkoły w 3 przypadkach;
- Szkoła przekazała im informację o: możliwych zagrożeniach w drodze, w czasie zabawy i pobytu w szkole (48%), sposobie radzenia sobie i postępowania w sytuacjach zagrożenia (44%), skutkach nieodpowiedniego postępowania i zachowania (44%), zakresie odpowiedzialności za bezpieczeństwo innych (17%), zasadach działania monitoringu wizyjnego szkoły oraz wykorzystania nagrań (44%);
- 69% uczniów potwierdziło, że obecność kamer monitoringu ma wpływ na ich zachowanie. Zdaniem ankietowanych funkcjonowanie monitoringu w Szkole ma wpływ na: ilość popisanych ścian (56%), bójki w szkole (60%); kradzieże (62%).

³⁰ Badaniem objęto uczniów po uprzednim uzyskaniu zgody rodzica/opiekuna na udział dziecka w badaniu ankietowym.

Natomiast obecność kamer monitoringu na wyłudzenie ma wpływ zadaniem 35% oraz na zastraszanie dla 37% uczniów;

- wykorzystanie nagrań monitoringu do ustalenia sprawcy, uczestników, przebiegu zdarzenia znane były uczniom w przypadku: mazania ścian (27%), bójki w szkole (42%), kradzieży (29%), wyłudzenia (4%), zastraszania (8%);
- chęć uczestnictwa w podejmowaniu decyzji o rozmieszczeniu kamer potwierdziło 44% uczniów;
- 56% ankietowanych relacje między nauczycielami a uczniami określiło jako życzliwe.

Wyniki ankiety wśród nauczycieli przedstawiały się następująco:

- zdaniem 92% nauczycieli monitoring wizyjny pełnił funkcje: prewencyjną pomocy ustaleniu przebiegu zdarzenia (100%), pomocy w ustaleniu sprawcy uczestników zdarzenia (97%);
- 65% ankietowanych uczestniczyło w ocenie skuteczności funkcjonującego w szkole systemu monitoringu i jego wpływu na poprawę bezpieczeństwa w szkole;
- wykorzystanie monitoringu dla poprawy bezpieczeństwa deklarowało w przypadku: sprawców kradzieży (38%), uczestników bójki (43%), sprawców pobicia (24%), sprawców dewastacji (65%), przebiegu zdarzenia (86%). Według 59% nauczycieli o powyższych zdarzeniach informowane były odpowiednie instytucje;
- 87% nauczycieli uważało, że szkolny monitoring jest skutecznym narzędziem pozwalającym zwalczać problemy wychowawcze a według 97%, że miał wpływ na społeczność szkolną;
- 14% uczestniczyło w projektowaniu systemu monitoringu;
- 97% zna zasady działania monitoringu, obszar rejestrowany przez kamery (89%), zasady korzystania z nagrań monitoringu (95%);
- 97% nauczycieli uczestniczyło w szkoleniach z zakresu przeciwdziałania występowaniu patologii w szkołach i uzależnień;
- zdaniem 48% nauczycieli szkolny monitoring wpływa na sposób wykonywania obowiązków w zapewnienia bezpieczeństwa w szkole;
- 97% określiło relacje między nauczycielami a uczniami jako życzliwe.

(dowód: akta kontroli str. 27,28,211-214)

2.2. Ewaluacja funkcjonowania szkolnego systemu monitoringu

Opis stanu
faktycznego

Cele monitoringu wizyjnego ustalone zostały w procedurze korzystania z monitoringu wizyjnego przyjętej zarządzeniem nr 12/2009 dyrektora Szkoły, tj.:

- monitoring wizyjny ma na celu zapewnienie bezpiecznych warunków nauki, wychowania i opieki, jest elementem monitorowania ryzyka możliwych zagrożeń dla zdrowia młodzieży;
- celem zainstalowania monitoringu wizyjnego jest: poprawienie bezpieczeństwa uczniów, wyeliminowanie bądź ograniczenie niepożądanych i destrukcyjnych zachowań uczniów, wykrywalności sprawców czynów zagrażających bezpieczeństwu uczniów (np. wchodzenie na teren szkoły osób niepożądanych); zmniejszenie ilości zniszczeń w szkole i na terenie szkoły;
- system monitoringu wizyjnego ma służyć podejmowaniu działań interwencyjnych.

(dowód: akta kontroli str. 130,131)

Szkoła prowadziła w badanym okresie analizy z zakresu skuteczności działania monitoringu wizyjnego:

a) w arkuszach skuteczności działania monitoringu przekazanych do Kuratorium Oświaty jw. informowano, że:

- system monitoringu wizyjnego zabezpiecza przed wchodzeniem osób postronnych³¹;
- monitoring wizyjny był przydatny w wyjaśnieniu sytuacji problemowych takich jak, np. konflikty rówieśnicze, przywłaszczenie cudzych rzeczy³².

³¹ Arkusz monitorowania stanu bezpieczeństwa i profilaktyki w małopolskich szkołach w roku szkolnym 2011/2012 przekazany do Kuratorium Oświaty w Krakowie 3 października 2011 r.

- b) analizowano zdarzenia w których system był pomocny do wykrycia sprawców lub przeciwdziałaniu wystąpienia zdarzenia. W latach 2010-2015 odnotowano 15 zdarzeń którym monitoring pozwolił zapobiec, lub pomógł ustalić sprawców i przebieg zdarzenia. Wyniki tych zdarzeń odnotowano w:
- dokumentacji pedagoga szkolnego i wychowawcy klasy;
 - pismach kierowanych do Straży Miejskiej w Tarnowie³³ oraz Policji³⁴ po przeprowadzonej analizie zapisów z monitoringu wizyjnego, wystąpiono o zwiększenie częstotliwości kontroli wokół budynku szkoły w godzinach popołudniowych i wieczornych w związku z dewastowaniem mienia szkolnego znajdującego się przed budynkiem;
- c) analizowano zdarzeniach które miały miejsce w obszarze monitorowanym ale system nie był przydatny w wykryciu zdarzenia i jego sprawców. Wynikiem tej analizy by zapis w dzienniku pedagoga szkolnego (październik 2011 r.), że analogowy system monitoringu wizyjnego nie był przydatny do wykryciu sprawcy zdarzenia (dot. kradzieży);
- d) formułowano wnioski w zakresie kierunków poprawy efektywności systemu monitoringu. Wnioski te udokumentowano w:
- arkuszu monitorowania stanu bezpieczeństwa Szkoły przekazanym do Kuratorium Oświaty (stan na 31 stycznia 2014 r.);
 - protokole rady pedagogicznej Szkoły z 4 lipca 2012 r. po przeprowadzonej ewaluacji Programu Wychowawczego i Profilaktycznego (przeprowadzono badania ankietowe³⁵). Sformułowano wniosek o konieczności rozszerzenia monitoringu wizyjnego w celu poprawy bezpieczeństwa;
 - piśmie do UMT skierowanym przez Radę Rodziców Szkoły (w 2014 r.) o rozbudowę i modernizację monitoringu;
 - protokole z przeprowadzonej 27 sierpnia 2015 r. kontroli zapewnienia bezpiecznych i higienicznych warunków korzystania z obiektów należących do szkoły. Podano, że rozbudowa i modernizacja monitoringu oraz zamiana kamer na cyfrowe wpłynęła na polepszenie bezpieczeństwa i warunków pracy.
- (dowód: akta kontroli str. 24,25,242-261,292-324,327-329)

Dyrektor Szkoły wyjaśniła, że analiza skuteczności monitoringu dokonywana była również w zespołach wychowawców klasowych, *w zespołach do spraw Programu Wychowawczego Szkoły, w Zespole ds. Spraw Profilaktyki Szkoły, w Zespole Kierowniczym*. Dokonywana była również analiza struktury rozmieszczenia monitoringu wizyjnego. W celu wyeliminowania miejsc które nie były objęte monitoringiem szkolnym (szatnia szkolna, teren od strony wschodniej budynku szkoły). Do 2015 r. jakość obrazu (kamery analogowe) uniemożliwiała zidentyfikowanie osób biorących udział w wyjaśnianiu zdarzenia, co było podnoszone przez nauczycieli podczas prac i analiz skuteczności monitoringu w zespołach. Rokrocznie na zebraniach rady rodziców był omawiany stan bezpieczeństwa uczniów w Szkole, m.in. poprzez ocenę skuteczności monitoringu wizyjnego.

(dowód: akta kontroli str. 189,192)

W latach 2007-2015 Policja, Straż Miejska oraz inne służby nie zwracały się do Szkoły o udostępnienie zapisów z kamer szkolnego systemu monitoringu wizyjnego.

(dowód: akta kontroli str. 9)

Dyrektor Szkoły wyjaśniła, że zarówno uczniowie jak i rodzice nie otrzymywali nagrań z systemu monitoringu. Dbając o bezpieczeństwo uczniów, w trosce o ich dobro, prośba rodziców, uczniów (nie było wniosków pisemnych) o sprawdzenie zapisów z monitoringu składana w formie ustnej była rozpatrzona pozytywnie. Podała też, że jeżeli rodzic chciał osobiście sprawdzić zapis z monitoringu zapraszało się wszystkich rodziców uczniów biorących udział w zdarzeniu i w ich obecności przeglądano zapis z monitoringu.

³² Monitorowanie zapewnienia bezpieczeństwa uczniów w szkole (ankieta) przekazana do Kuratorium Oświaty w Krakowie 28 stycznia 2013 r.; Stan bezpieczeństwa i profilaktyki w małopolskich szkołach podstawowych i gimnazjach (stan na 31 stycznia 2014 r.) – przekazany do Kuratorium Oświaty w Krakowie 24 lutego 2014 r.

³³ Pismo z 20.01.2012 znak:L.dz.SP15.K-071-04/12, Pismo z 15.09.2015 r. znak: SP15.K-07-240/2015.

³⁴ Pismo z 23.09.2015 r. znak: Ldz.SP15.K-071-244/2015.

³⁵ W badaniach ankietowych wzięli udział uczniowie, ich rodzice, nauczyciele oraz pracownicy szkoły.

Sprawy te dotyczyły konfliktów rówieśniczych, z tego w latach 2007-2015 sprawdzeniu przez wicedyrektora Szkoły poddano: jeden zapis z monitoringu na prośbę ucznia (2015 r.) i trzy zapisy z monitoringu na prośbę rodziców (2009, 2013 oraz 2015).

(dowód: akta kontroli str. 147,149,190,193)

Według złożonych przez dyrektora Szkoły do Kuratorium Oświaty sprawozdań w latach szkolnych 2010/2011 do 2014/2015 nie odnotowano przestępstw.

(dowód: akta kontroli str. 216)

Na obszarze Szkoły w badanym okresie Policja odnotowała jedno przestępstwo (2013 r.) przy czym dyrekcja nie została poinformowana o prowadzonym postępowaniu.

I Zastępca Komendanta Miejskiego Policji w Tarnowie wyjaśnił, że zgodnie z treścią art. 305 §4 kpk³⁶ oraz art. 21 § 1 kpk³⁷ nie informowano szkoły o prowadzonym postępowaniu. Po dokonaniu czynności określonych w art. 32e §1 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach o nieletnich³⁸ sprawę przekazuje się niezwłocznie do Sądu Rodzinnego, który jest właściwy do rozpoznawania tych spraw.

(dowód: akta kontroli str.29,40,236,339,340)

Dyrektor Szkoły wyjaśniła, że system monitoringu wizyjnego znacząco wpłynął na zapobieganie niepożądanym zdarzeniom w Szkole. Jest skutecznym narzędziem w zapobieganiu niszczenia mienia, ochronie szkolnych obiektów infrastruktury. Poprzez odpowiednie oznakowanie, widoczność kamer odstrasza *potencjalnych złodziei i chuliganów*. Zmianę na lepsze widać poprzez ograniczenie do minimum dewastacji terenu wokół szkoły, przesiadywania młodzieży z *grup nieformalnych* oraz braku przypadków usiłowania włamań do Szkoły. Ponadto system monitoringu, a przede wszystkim jego analizowanie wpłynął na: podniesienie bezpieczeństwa w szkole, zmniejszenie liczby zachowań agresywnych, poprawę zachowania i postaw uczniów, poprawę dyscypliny i większe zaangażowanie nauczycieli i innych pracowników, dbałość o bezpieczeństwo uczniów, zmniejszenie przypadków zniszczeń mienia szkolnego, poprawę skuteczności dyżurów nauczycieli, szybką reakcję na niewłaściwe zachowanie.

(dowód: akta kontroli str. 332,334,335)

Uwagi dotyczące
badanej działalności

NIK zwraca uwagę, że sposób organizacji funkcjonowania systemu monitoringu wizyjnego nie zapewniał wykorzystania wszystkich funkcji monitoringu oraz realizacji postawionych mu celów. Zapewnienie dobrych paramentów technicznych i utrzymanie systemu w sprawności technicznej pozwoliły na realizację funkcji dowodowej. Natomiast ograniczenie obserwacji obrazów z kamer wpłynęło negatywnie na funkcję interwencyjną systemu. Zdaniem NIK Szkoła, mając na uwadze cele działania systemu oraz potrzebę jego optymalnego wykorzystania, winna zapewnić jego obsługę co najmniej w czasie gdy ryzyko wystąpienia zdarzeń jest największe tj. podczas przerw lekcyjnych. Wprowadzenie takiej obsługi wpłynęłoby również na lepsze wykorzystanie funkcji prewencyjnej systemu.

Ocena częściowa

Szkolny system monitoringu wizyjnego według przeprowadzonych badań ankietowych zapewniał osobom przebywającym w obszarze monitorowanym poczucie bezpieczeństwa. Określono miejsca występujących zagrożeń na obszarze Szkoły oraz dokonano ich ewaluacji. W obowiązujących procedurach obsługi i korzystania z monitoringu wizyjnego określono jego cele. W wyniku przeprowadzonych analiz skuteczności działania monitoringu wizyjnego dokonano jego modernizacji w 2015 r. poprzez wymianę kamer analogowych na cyfrowe. Wybrany sprzęt był wysokiej jakości i umożliwiał rozpoznanie sprawców zdarzeń. Nie zapewniono natomiast optymalnej realizacji funkcji systemu, poprzez niezapewnienie jego obsługi przynajmniej w czasie gdy ryzyko wystąpienia niepożądanych zdarzeń było największe tj. podczas przerw lekcyjnych.

³⁶ Art. 305 § 4 kpk O wszczęciu, odmowie wszczęcia albo o umorzeniu śledztwa zawiadamia się osobę lub instytucję państwową, samorządową lub społeczną, która złożyła zawiadomienie o przestępstwie, oraz ujawnionego pokrzywdzonego, a o umorzeniu także podejrzanego – z pouczeniem o przysługującym mu uprawnieniach.

³⁷ Art. 21 § 1 kpk O ukończeniu postępowania toczącego się z urzędu przeciw osobom zatrudnionym w instytucjach państwowych, samorządowych i społecznych, uczniom i słuchaczom szkół oraz żołnierzom należy bezzwłocznie zawiadomić przełożonych tych osób.

³⁸ Art. 32e § 1 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich; Policja zbiera i utrzuwa dowody przejawów demoralizacji oraz czynów karalnych w wypadkach niecierpiących zwłoki, a w razie potrzeby dokonuje zatrzymania nieletniego.

3. Zapewnienie zgodności prowadzenia systemu monitoringu z obowiązującymi przepisami prawa

Opis stanu faktycznego

Na budynku Szkoły umieszczono sześć tablic informujących o prowadzonym monitoringu i jedną na ogrodzeniu spełniając tym samym obowiązek informacyjny wynikający z art. 24 ustawy o ochronie danych osobowych³⁹.

(dowód: akta kontroli str. 203,209,353)

Szkoła posiadając system monitoringu wizyjnego zapewniła ochronę danych osobowych. Zabezpieczyła je przed ich udostępnieniem osobom nieupoważnionym, zabraniam przez osobę nieuprawnioną, przetwarzaniem z naruszeniem ww. ustawy oraz zmianą, utratą, uszkodzeniem zniszczeniem, tj.: do systemu monitoringu logowanie następowało przy pomocy identyfikatora i hasła; przetwarzanie danych z monitoringu (sekretariat, gabinet wicedyrektora) następowało wyłącznie przez osoby upoważnione i odbywało się w pomieszczeniach zamykanych na klucz; opracowano procedury dostępu do nagrań z monitoringu wizyjnego⁴⁰.

Monitoring wizyjny Szkoły umożliwiał identyfikację osób przebywających na jej terenie. System utrzymywał wizerunki osób. Szkoła opracowała *Politykę Bezpieczeństwa Informacji Szkoły*⁴¹ której integralną częścią były: polityka bezpieczeństwa danych osobowych, instrukcja zarządzania systemem informatycznym oraz instrukcja postępowania w sytuacji naruszenia danych osobowych. Zgodnie z zarządzeniem dyrektora Szkoły nr 5/2014 : Administratorem Danych Osobowych był dyrektor, Administratorem Bezpieczeństwa Szkoły (ABI) – samodzielny referent ds. kadrowych, a Administratorem Systemu Informatycznego – specjalista ds. administracyjnych. Powołany ABI w czerwcu 2015 r. został zgłoszony Generalnemu Inspektorowi Danych Osobowych.

Zarządzeniem nr 7/2016 z dnia 20 maja 2016 r. dyrektor Szkoły wprowadziła Aneks nr 1 do polityki bezpieczeństwa Szkoły, dodając do zbioru danych przetwarzanych w systemach informatycznych monitoring wizyjny oraz *EduNet* jako programy informatyczne służące do przetwarzania zbioru danych oraz wskazując miejsce przetwarzania i pracowników odpowiedzialnych. W opisie struktury tych zbiorów uwzględniono, że będą przetwarzane dane wizerunkowe pracowników, uczniów, rodziców i innych osób w zasięgu monitoringu.

(dowód: akta kontroli str. 87-129,131-133,137-142,200-209,227)

Prowadzona w Szkole ewidencja osób upoważnionych do przetwarzania danych osobowych zawierała wszystkie informacje określone w art. 39 ustawy o ochronie danych osobowych. Upoważnieni pracownicy Szkoły w zakresach upoważnienia do przetwarzania danych osobowych posiadali dostęp do monitoringu wizyjnego.

(dowód: akta kontroli str. 328,329)

Określony w *Instrukcji zarządzania systemem informatycznym* Szkoły sposób realizacji wymogów informacji o odbiorcach (komu udostępnia się dane osobowe), którym dane osobowe zostały udostępnione, dacie i zakresie tego udostępnienia, odpowiadał wymogom § 5 pkt 7 rozporządzenia MSWiA w sprawie dokumentacji przetwarzania danych osobowych oraz warunków technicznych i organizacyjnych, jakim powinny odpowiadać urządzenia i systemy informatyczne służące do przetwarzania danych osobowych⁴².

(dowód: akta kontroli str. 91,106-129,131-133,200-202)

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie Szkołę w zakresie zapewnienia zgodności prowadzenia systemu monitoringu wizyjnego z obowiązującymi przepisami prawa.

³⁹ Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. z 2015 r., poz. 2135 ze zm.).

⁴⁰ *Procedura obsługi i korzystania z monitoringu wizyjnego w Szkole* – załącznik nr 1 do Zarządzenia nr 12/2009 Dyrektora Szkoły.

⁴¹ Zarządzenie nr 5/2004 Dyrektora Szkoły z 12 września 2014 r. w sprawie ochrony danych osobowych. Zmienione zarządzeniem Dyrektora Szkoły nr 6/2015 z dnia 12 października 2015 r. w sprawie aktualizacji zasad ochrony danych osobowych oraz zarządzeniem Dyrektora Szkoły nr 7/2015 w sprawie wprowadzenia Aneksu nr 1 do *Polityki Bezpieczeństwa Informacji*.

⁴² Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie dokumentacji przetwarzania danych osobowych oraz warunków technicznych i organizacyjnych, jakim powinny odpowiadać urządzenia i systemy informatyczne służące do przetwarzania danych osobowych (Dz. U. Nr 100, poz. 1024).

IV. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Krakowie.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

W związku z niesformułowaniem wniosków pokontrolnych Najwyższa Izba Kontroli nie oczekuje odpowiedzi na niniejsze wystąpienie pokontrolne.

Kraków, dnia 08 lipca 2016 r.

Kontroler

Wiesław Matras
Specjalista kontroli państwowej

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Krakowie

z up.

Marcin Kopec
Wicedyrektor